

INDICADOR DE MORTALITAT PER REACCIÓ AGUDA A SUBSTÀNCIES PSICOACTIVES (RASUPSI). RESULTATS DE 2019

L'Observatori Espanyol sobre Drogues defineix aquest indicador com el nombre de morts produïdes per reacció adversa aguda després del consum intencional i no mèdic de substàncies psicoactives, en persones de qualsevol edat, a una àrea geogràfica determinada.

Aquesta informació i els altres indicadors, inicis de tractament i urgències relacionades amb el consum, són els tres indicadors que, en col·laboració amb la resta de comunitats i ciutats autònomes, s'envien al Pla Nacional sobre Drogues sota la coordinació de l'Observatori Espanyol sobre Drogues.

L'objectiu d'aquest indicador és, per tant, registrar les morts induïdes o provocades directament pel consum recent de substàncies psicoactives a les Illes Balears, és a dir, s'entén aquest consum com a causa directa i fonamental de la mort.

Metodologia

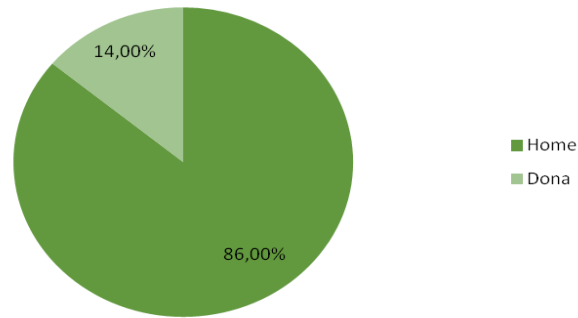
Per elaborar aquest indicador es recull la informació a través d'un qüestionari comú per a totes les comunitats i ciutats autònomes elaborat pel Pla Nacional sobre Drogues.

L'indicador de mortalitat s'obté a partir de les notificacions de l'Institut de Medicina Legal de les Illes Balears, que segueixen els criteris recollits en el protocol en què queden descrites les variables i hi inclouen la forma de fer-ho i els criteris d'inclusió i d'exclusió del Pla Nacional sobre Drogues (PNSD).

Resultats

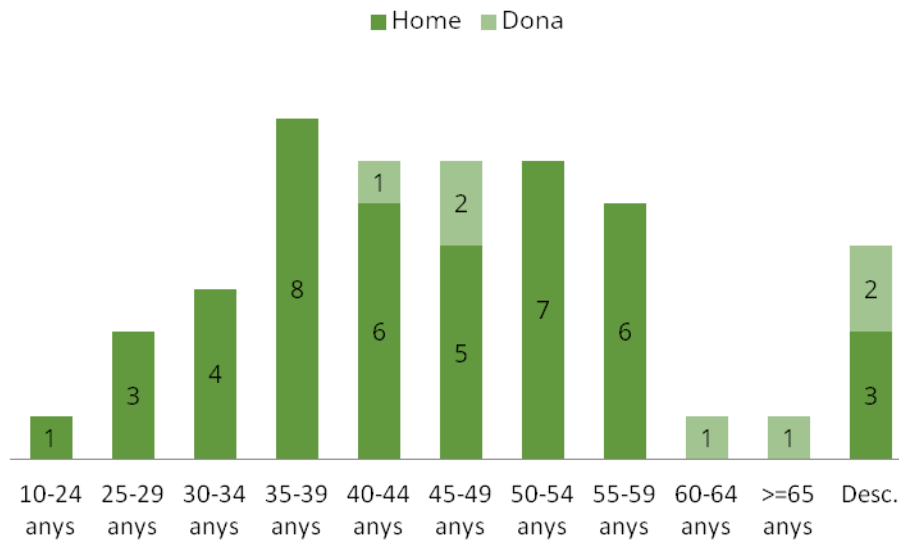
El 2019 es registraren 50 defuncions per reacció aguda al consum de substàncies psicoactives a les Illes Balears.

GRÀFIC 1. Distribució de les defuncions per sexe

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

GRÀFIC 2. Distribució per sexe i grups d'edat

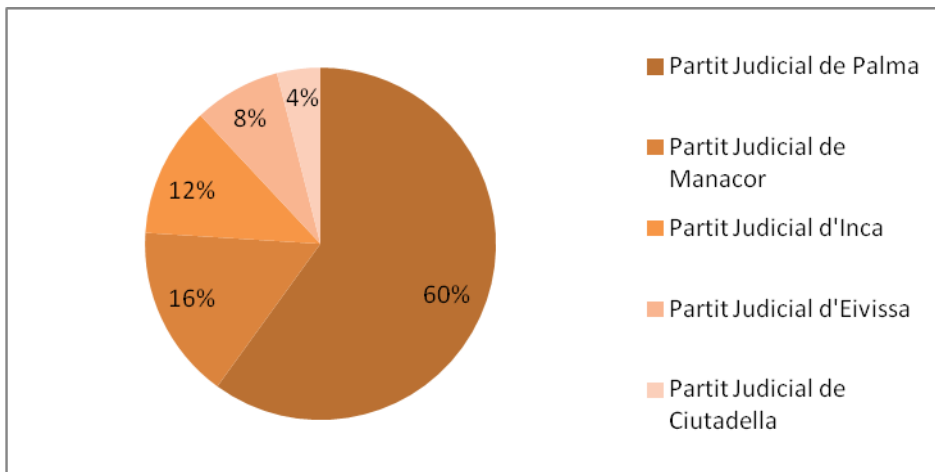
Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

El 86 % dels morts per RASUPSI van ser homes. L'edat mitjana dels homes era de 43 anys, i la de les dones, de 53,2 anys.

L'edat mitjana de la mostra se situa en els 44,2 anys.

El grup d'edat amb major proporció de casos en homes és el de 35-39 anys (18,6 %). En el cas de les dones, les proporcions estan més repartides en els distints trams d'edat, però s'observa que totes són majors de 39 anys.

GRÀFIC 3. Distribució de les defuncions per partits judicials

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

A les Illes hi ha sis partits judicials: tres a Mallorca (Palma, Inca i Manacor), dos a Menorca (Maó i Ciutadella) i un a Eivissa (que agrupa Eivissa i Formentera). Això no vol dir que cada any es comuniquin casos de tots els partits judicials.

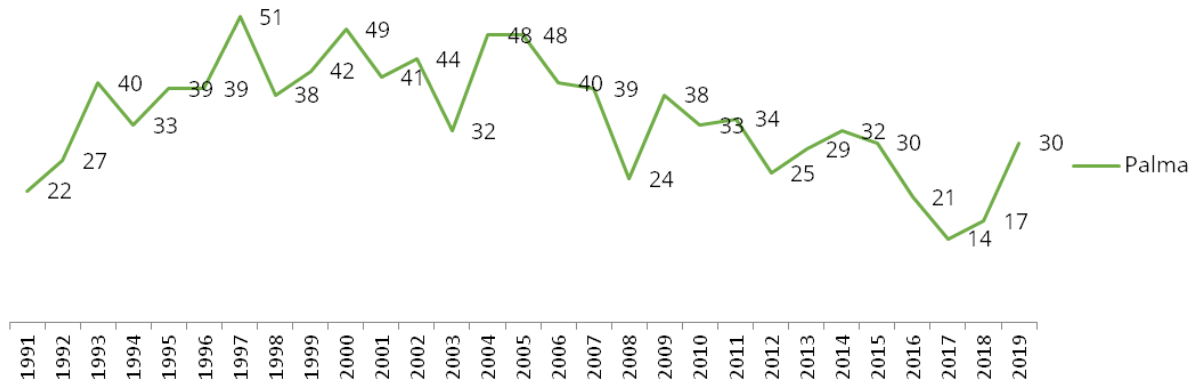
TAULA 1. Evolució del nombre de morts per reacció aguda després del consum de substàncies psicoactives per illes i per partits judicials (1991-2019)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mallorca	22	27	40	33	39	39	51	38	42	49	41	44	32	48	59	48	47	33	46	40	45	28	32	35	33	23	20	22	44
Palma	22	27	40	33	39	39	51	38	42	49	41	44	32	48	48	40	39	24	38	33	34	25	29	32	30	21	14	17	30
Inca	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	5	3	5	5	3	4	1	1	1	1	1	4	3	6
Manacor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	5	4	3	4	7	2	2	2	2	1	2	2	8
Menorca	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0	4	3		2
Eivissa i Formentera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0	0	3	9	2	2	3	4

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

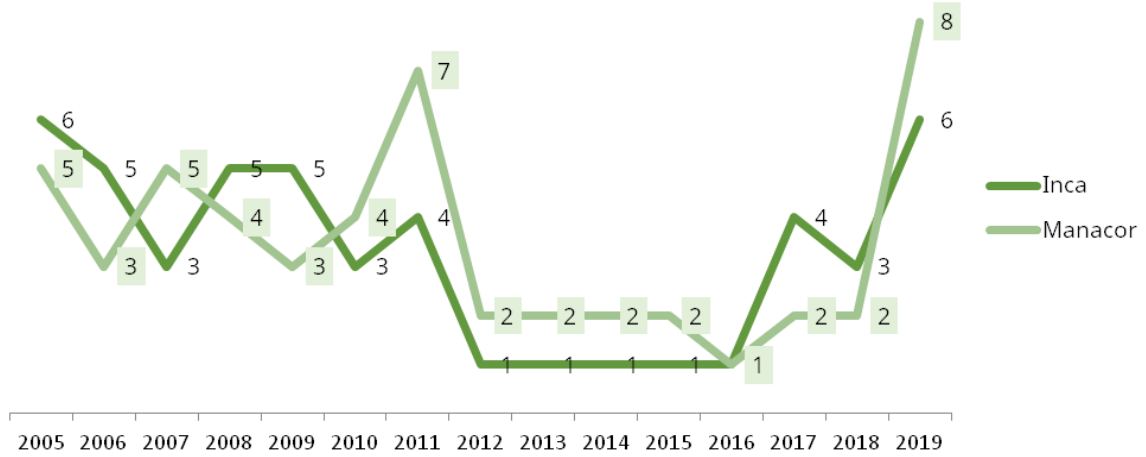
Des de l'any 1991 aquest indicador es recull al partit judicial de Palma; des del 2005, al d'Inca i al de Manacor, i des del 2011 s'ha ampliat la recollida al partit judicial d'Eivissa. A partir del 2014 es recopilen els de Menorca.

GRÀFIC 4. Evolució del nombre de morts RASUPSI al partit judicial de Palma (1991-2019)

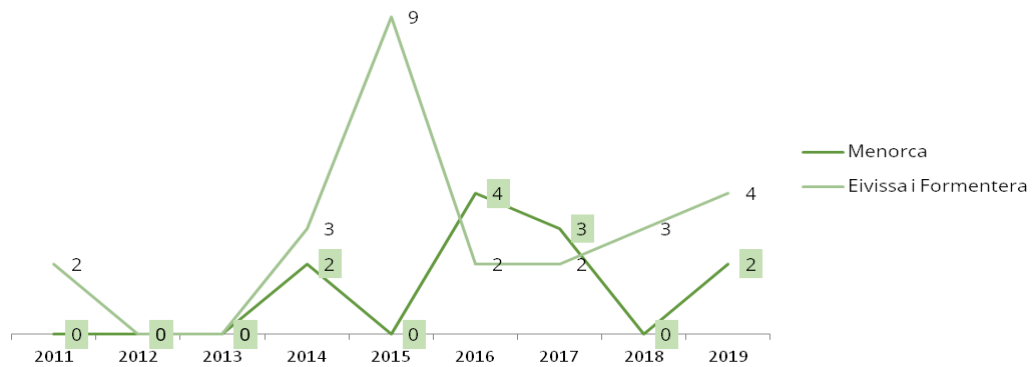
Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

GRÀFIC 5. Evolució del nombre de morts RASUPSI als partits judicials d'Inca i Manacor (2005-2019)

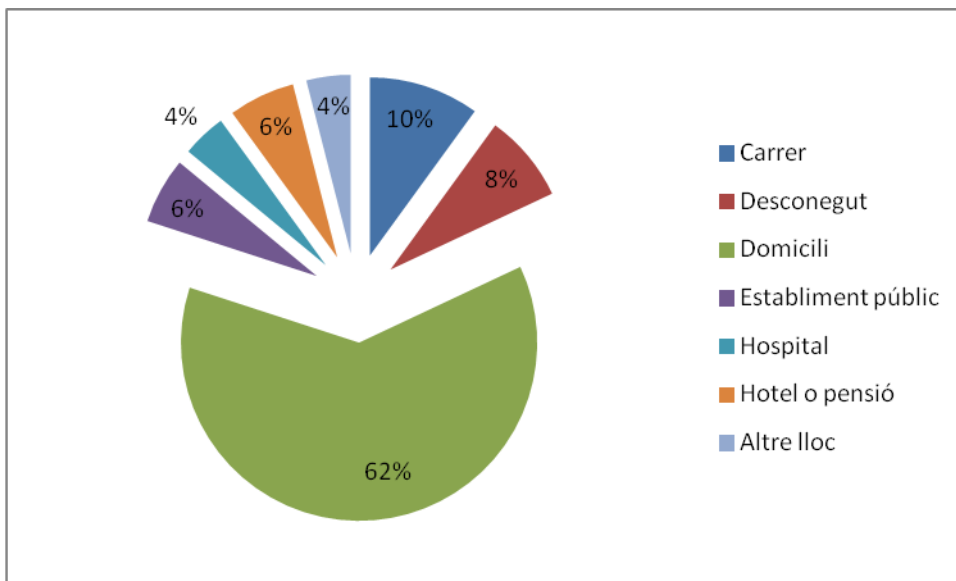
Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

GRÀFIC 6. Evolució del nombre de morts RASUPSI als partits judicials de Menorca i Eivissa (2011-2019)

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

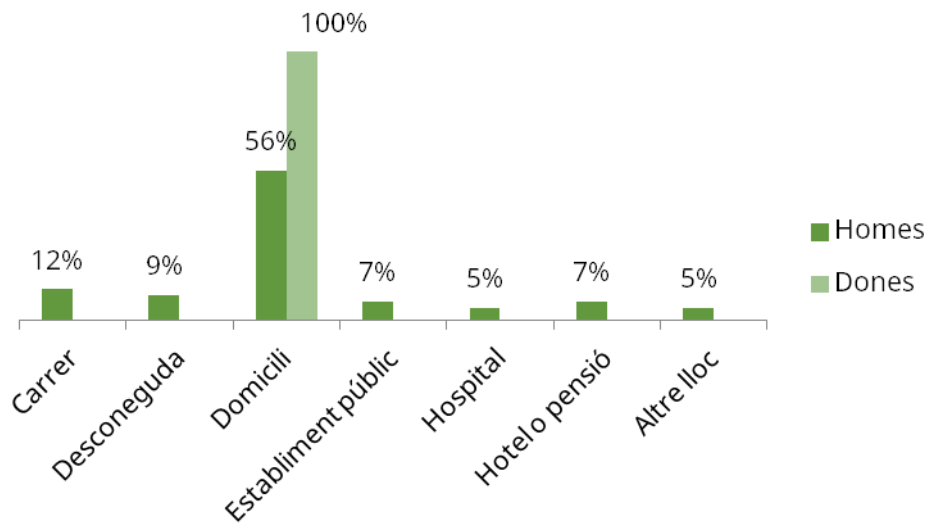
GRÀFIC 7. Mortalitat per procedència del cadàver

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

La mort al domicili va ser la més freqüent en la gran majoria dels casos (62 %).

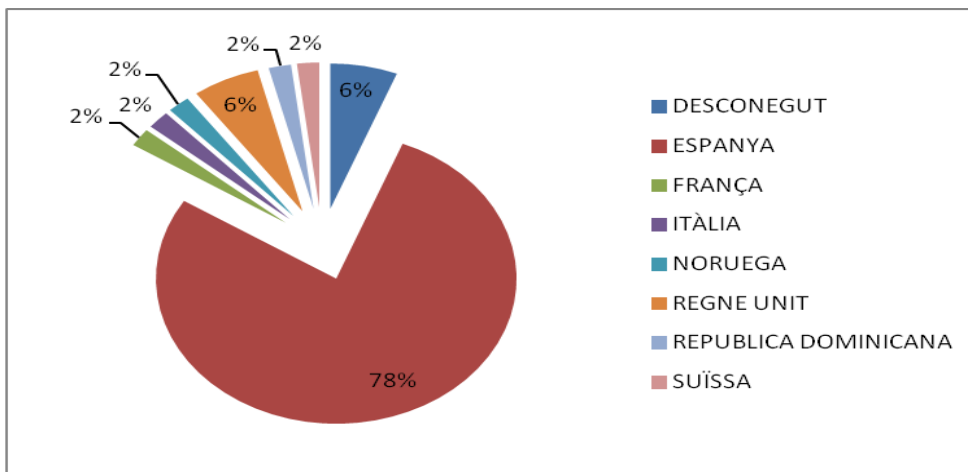
GRÀFIC 8. Mortalitat per procedència del cadàver i per sexe

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

El 100 % de les dones van morir al domicili. En el cas dels homes, un 56 % van morir al domicili i la resta està repartida entre distints llocs de procedència.

GRÀFIC 9. Mortalitat per nacionalitat

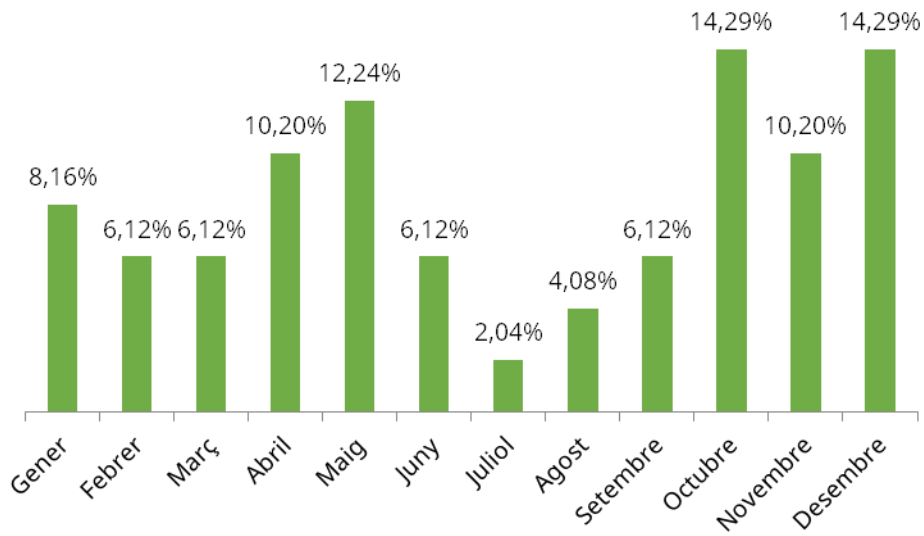

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

La majoria de les morts són de persones de nacionalitat espanyola.

GRÀFIC 10. Percentatge de morts segons el mes de defunció

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

El major percentatge de morts s'observa en els mesos d'octubre i de desembre (14,29 %), respectivament.

TAULA 2. Substàncies psicoactives implicades en les morts

	2018						2019					
	N	%	H	%	D	%	N	%	H	%	D	%
Opiacis	14	56,0 %	11	57,9 %	3	50,0 %	26	52,0 %	22	51,2 %	4	57,4 %
Cocaïna	8	32,0 %	7	36,8 %	1	16,7 %	37	74,0 %	33	76,7 %	4	57,1 %
Alcohol	4	16,0 %	0	0,0 %	4	21,1 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Hipnòtics i sedants	14	56,0 %	8	42,1 %	6	100,0 %	32	64,0 %	27	62,8 %	5	71,4 %
Cànnabis	4	16,0 %	4	21,1 %	0	0,0 %	25	50,0 %	23	53,5 %	2	28,6 %
Antidepressius	1	4,0 %	1	5,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Amfetamines + èxtasi	2	8,0 %	2	10,5 %	0	0,0 %	3	6,0 %	2	4,7 %	1	14,3 %
Al·lucinògens	1	4,0 %	1	5,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Altres substàncies psicoactives	2	8,0 %	2	10,5 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

Les defuncions s'han produït, en la majoria de casos, per cocaïna (74 %) i hipnosedants (64 %), fet que canvia respecte de l'any anterior, en què la majoria van ser per opiacis i hipnosedants.

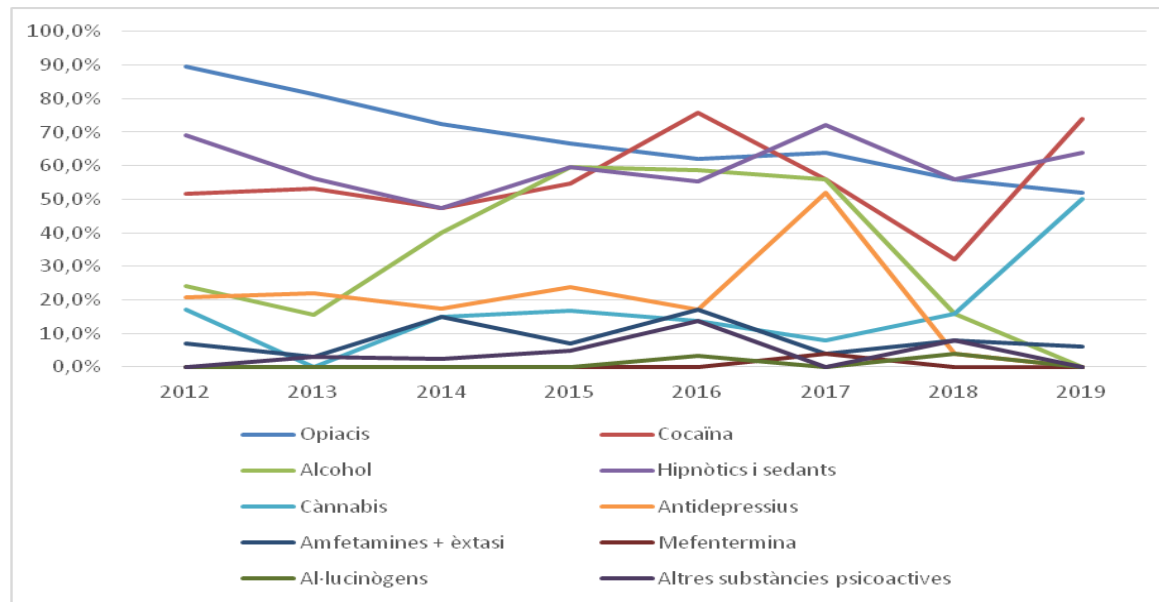
TAULA 3. Evolució de les drogues identificades en les morts (2012-2019)

	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%
Opiacis	26	89,7 %	26	81,3 %	29	72,5 %	28	66,7 %	18	62,1 %	16	64,0 %	14	56,0 %	26	52,0 %
Cocaïna	15	51,7 %	17	53,1 %	19	47,5 %	23	54,8 %	22	75,9 %	14	56,0 %	8	32,0 %	37	74,0 %
Alcohol	7	24,1 %	5	15,6 %	16	40,0 %	25	59,5 %	17	58,6 %	14	56,0 %	4	16,0 %	0	0,0 %
Hipnòtics i sedants	20	69,0 %	18	56,3 %	19	47,5 %	25	59,5 %	16	55,2 %	18	72,0 %	14	56,0 %	32	64,0 %
Cànnabis	5	17,2 %	0	0,0 %	6	15,0 %	7	16,7 %	4	13,8 %	2	8,0 %	4	16,0 %	25	50,0 %
Antidepressius	6	20,7 %	7	21,9 %	7	17,5 %	10	23,8 %	5	17,2 %	13	52,0 %	1	4,0 %	0	0,0 %
Amfetamines + èxtasi	2	6,9 %	1	3,1 %	6	15,0 %	3	7,1 %	5	17,2 %	1	4,0 %	2	8,0 %	3	6,0 %
Mefentermina	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	1	4,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Al·lucinògens	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	1	3,4 %	0	0,0 %	1	4,0 %	0	0,0 %
Altres substàncies psicoactives	0	0,0 %	1	3,1 %	1	2,5 %	2	4,8 %	4	13,8 %	0	0,0 %	2	8,0 %	0	0,0 %
Total nombre de morts	29	100,0 %	32	100,0 %	40	100,0 %	42	100,0 %	29	100,0 %	25	100,0 %	25	100,0 %	50	100,0 %

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

Els hipnosedants són les substàncies que majoritàriament cada any estan presents en les morts; d'altres, com la cocaïna o els opiacis, van canviant en el transcurs dels anys.

GRÀFIC 11. Evolució de les drogues identificades en les morts (2012-2019)

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

La cocaïna i el cànnabis són les substàncies amb tendència a l'alça en aquests anys, la resta pareix que té una tendència a la baixa.

Els hipnosedants tenen una tendència estable.

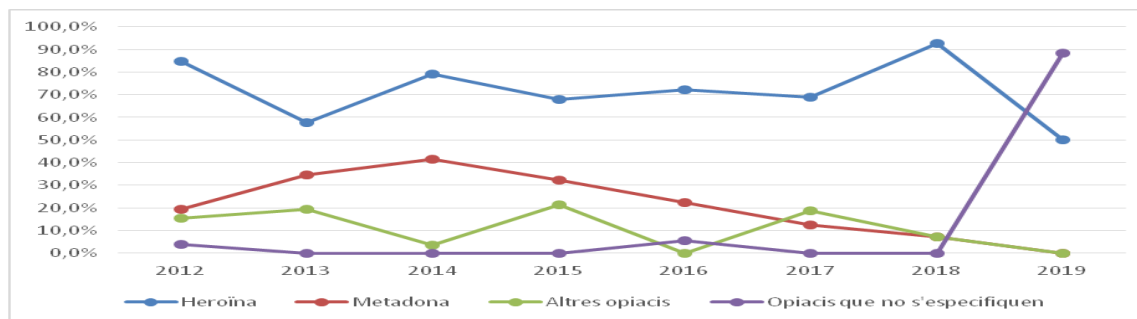
TAULA 4. Evolució del tipus d'opiacis identificats en les morts (2012-2019)

	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%
Heroïna	22	84,6 %	15	57,7 %	23	79,3 %	19	67,9 %	13	72,2 %	11	68,8 %	13	92,9 %	13	50,0 %
Metadona	5	19,2 %	9	34,6 %	12	41,4 %	9	32,1 %	4	22,2 %	2	12,5 %	1	7,1 %	0	0,0 %
Altres opiacis	4	15,4 %	5	19,2 %	1	3,4 %	6	21,4 %	0	0,0 %	3	18,8 %	1	7,1 %	0	0,0 %
Opiacis que no s'especifiquen	1	3,8 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	1	5,6 %	0	0,0 %	0	0,0 %	23	88,5 %
Total morts per opiacis	26	100,0 %	26	100,0 %	29	100,0 %	28	100,0 %	18	100,0 %	16	100,0 %	14	100,0 %	26	100,0 %

S'ha de tenir en compte que hi ha casos en què es pot identificar més tipus d'opiacis.

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

GRÀFIC 12. Evolució del tipus d'opiacis identificats en les morts (2012-2019)

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

La gràfica mostra que l'heroïna té una tendència a la baixa en les causes de les morts, si bé està present en el 50 % dels casos dels que han mort per consum d'opiacis, però apareixen altres opiacis no especificats en percentatge major.

TAULA 5. Evolució del tipus d'opiacis identificats en les morts amb altres substàncies (2012-2019)

	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%
Opiacis + Cocaïna	12	46,2 %	15	57,7 %	14	48,3 %	14	50,0 %	13	72,2 %	12	75,0 %	3	21,4 %	18	69,2 %
Opiacis+hipnòtics	19	73,1 %	14	53,8 %	13	44,8 %	20	71,4 %	12	66,7 %	15	93,8 %	9	64,3 %	21	80,8 %
Opiacis + alcohol	6	23,1 %	5	19,2 %	13	44,8 %	17	60,7 %	9	50,0 %	16	100,0 %	3	21,4 %	0	0,0 %
Total de morts per opiacis	26	100,0 %	26	100,0 %	29	100,0 %	28	100,0 %	18	100,0 %	16	100,0 %	14	100,0 %	26	100,0 %

S'ha de tenir en compte que hi ha casos en què es pot identificar més d'una substància.

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

TAULA 6. Evolució d'altres substàncies identificades en les morts relacionades amb la cocaïna (2012-2019)

	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%
Cocaïna + opiacis	12	80,0 %	15	88,2 %	14	73,7 %	14	60,9 %	13	59,1 %	12	85,7 %	3	37,5 %	18	48,6 %
Cocaïna + alcohol	4	26,7 %	4	23,5 %	7	36,8 %	15	65,2 %	13	59,1 %	8	57,1 %	1	12,5 %	0	0,0 %
Cocaïna + hipnòtics	10	66,7 %	8	47,1 %	8	42,1 %	10	43,5 %	9	40,9 %	8	57,1 %	3	37,5 %	25	67,6 %
Total de morts per cocaïna	15	100,0 %	17	100,0 %	19	100,0 %	23	100,0 %	22	100,0 %	14	100,0 %	8	100,0 %	37	100,0 %

S'ha de tenir en compte que hi ha casos en què es pot identificar més d'una substància.

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

Els hipnosedants estan combinats amb altres substàncies, tant opiàcis com cocaïna.

La combinació de cocaïna i opiàcis també té la seva rellevància en els casos de morts.

TAULA 7. Evolució de les morts per nombre de substàncies consumides

Consum	2016			2017			2018			2019														
	N	%	H %	M %	N	%	H %	M %	N	%	H %	M %												
1 substància	1	3,4 %	1 3,4 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	7 28,0 %	5 20,0 %	2 8,0 %	13 26,0 %	10 20,0 %	3 6,0 %											
2 substància	4	13,8 %	4 13,8 %	0 0,0 %	5 20,0 %	3 12,0 %	2 8,0 %	11 44,0 %	7 28,0 %	4 16,0 %	10 20,0 %	9 18,0 %	1 2,0 %											
3 substància	16	55,2 %	12 41,4 %	4 13,8 %	10 40,0 %	7 28,0 %	3 12,0 %	6 24,0 %	6 24,0 %	0 0,0 %	10 20,0 %	9 18,0 %	1 2,0 %											
4 substància	6	20,7 %	4 13,8 %	2 6,9 %	8 32,0 %	7 28,0 %	1 4,0 %	1 4,0 %	1 4,0 %	0 0,0 %	14 28,0 %	14 28,0 %	0 0,0 %											
5 substància	0	0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 4,0 %	1 4,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	3 6,0 %	1 2,0 %	2 4,0 %											
6 substància	1	3,4 %	1 3,4 %	0 0,0 %	1 4,0 %	0 0,0 %	1 4,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %											
7 substància	1	3,4 %	1 3,4 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %											
Mitjana (DT)	3,2 (1,2)		3,2 (1,3)		3,3 (0,5)		3,3 (1)		3,3 (0,8)		3,3 (1,4)		2,0 (0,8)		1,7 (0,5)		2,2 (0,9)		2,7 (1,3)		2,7 (1,2)		2,6 (1,8)	
Total	29	100,0 %	23	79,3 %	6	20,7 %	25	100,0 %	18	72,0 %	7	28,0 %	25	100,0 %	19	76,0 %	6	24,0 %	50	100,0 %	43	86,0 %	7	14,0 %

Font: Indicador de mortalitat per reacció aguda a substàncies psicoactives a les Illes Balears.

La majoria de vegades la mort no és atribuïble només al consum d'una substància, com ja s'ha vist anteriorment, sinó que n'hi intervenen diverses.

Així, en moltes ocasions la causa no es pot assignar només a una sola substància, sinó a la interacció de distintes drogues consumides.

A la taula 7 es pot observar que en el 74 % dels casos es van detectar dues o més substàncies implicades en la mort.

Només un 26 % dels casos havien consumit únicament una substància. Aquestes morts (13 casos) van estar relacionades exclusivament amb la cocaïna (8), els opiacis (2), el THC (1), els hipnòtics i sedants (1) i una substància desconeguda (1).

Conclusions

El nombre de defuncions per reacció aguda al consum de substàncies psicoactives a les Illes Balears que s'han registrat aquest any han estat 50, un nombre superior als darrers anys, però no relacionat amb una causa determinada sinó amb una notificació més exhaustiva.

Existeix un predomini masculí en els difunts, el 86 % dels morts van ser homes, amb una edat mitjana de 43 anys. Pel que fa a les dones, l'edat mitjana és de 53,2 anys. La majoria de les morts entre els homes estan compreses en el tram d'edat de 35 a 39 anys; en canvi, entre les dones estan més distribuïdes en diferents trams, però totes són majors de 39 anys.

El 60 % dels casos pertanyen al registre del partit judicial de Palma, que és el de major notificació, cosa que fa que a Mallorca s'hagin notificat 44 casos. Tots els partits judicials tenen una tendència a l'alça, però això és probablement a causa de l'augment de notificació.

Pel que fa a la procedència del cadàver, el 62 % dels casos van ser trobats al domicili. El 100 % de les dones van morir al seu domicili, si bé entre els homes va ser d'un 56 %.

Majoritàriament, les morts van ser de persones de nacionalitat espanyola.

Els mesos d'octubre, desembre i maig es van registrar més morts.

Les morts estan relacionades sobretot amb la cocaïna (74 %) i amb els hipnòtics i sedants (64 %), si bé les morts van associades al consum de diferents substàncies. El 74 % de morts havien consumit dues o més substàncies.

Els hipnosedants tenen una presència estable en les morts; any rere any, les altres substàncies van canviant, un any hi predominen més els opiacis, i d'altres, la cocaïna. També s'observa que l'heroïna ha estat substituïda per altres opiacis no especificats i que les combinacions d'opiacis i hipnosedants i de cocaïna i hipnosedants són les més detectades.